

Záródokumentum

„Konferencia a régészeti örökségvédelemről és a múzeumok szerepvállalásáról”

A régészeti örökség védelméről és a múzeumok szerepvállalásáról, 2010. március 1-én megrendezett konferencia szervezői az alábbi záródokumentumot teszik közzé.

Általános megállapítások

A régészeti örökség az egységes nemzeti örökség értékes, nem megújuló része, mely egységes törődést, egységes kezelést igényel

A régészeti örökségvédelem eredendő – 200 éve létező – nélkülözhetetlen és állandó tényezői a múzeumok.

A jelenlegi helyzet jellemzői

1997 – 2007 között, a beruházásokhoz kapcsolódó feltárások lehetőségeivel a múzeumok élni tudtak:

- régészeti gyűjteményeinek helyzete a korábbihoz képest jelentősen javult,
- szakembereinek száma, technikai szintje emelkedett,
- feltárásainak társadalmi hasznosulása erősödött (kiállítások, tudományos műhelyek),
- jelentős önkormányzati raktárfejlesztések, régészeti bázisok, logisztikai központok jöttek létre az ország különböző pontjain (megtöltött raktártér min. 50.000 m³).

Elmaradt intézkedések:

- központi rendelkezés a régészeti leletanyag raktárhelyzetének megoldására (2003: a múzeumigazgatók 17 ezer m² raktárigényt prognosztizáltak),
- az egységes dokumentációs, nyilvántartási és informatikai rendszer bevezetése, amely minden gyűjtemény számára elérhető és korszerű lett volna.

Hibás intézkedések:

- A KÖSZ megjelenésével a korábban egységes jogszabályok mentén és területi alapon működő régészeti örökségvédelem – pénzügyi alapon – jogilag és területileg is kettévált.
- Az önszerveződésből és csekély központi támogatásból erőt merítő területileg illetékes múzeumokkal szemben a KÖSZ jelentős központi támogatással érvényesül.
- Az utóbbi években a régészeti örökségvédelmet érintő jogszabályok a szakmai szempontok figyelmen kívül hagyásával születtek, esetenként törvényességük is vitatható

Eredmény:

- A megelőző feltárások bevételeire alapozott múzeumi struktúra fejlődése egyenetlen irányt vett.

- Az elmúlt 3 év gyakorlati, mindennapos tapasztalatai, kimutatásai azt bizonyítják, hogy a feltáró munka a KÖSZ keretein belül megdrágult, az ügyintézés folyamata jelentősen meghosszabbodott, az elvégzett munkák szakmai színvonalában számos esetben komoly problémák jelentkeztek. A hibás intézkedések nyomán a várt eredménynek ellenkezője következett be, s ma a beruházók a múzeumokkal való szerződéskötés lehetőségeit keresik.
- A KÖSZ által kiásott leletanyag sorsa, végleges elhelyezése kezdettől fogva bizonytalan és sokszor ellenőrizhetetlen.
- A lelőhelyek feltárásának joga nem szakmai alapon dől el, ami a tudományos feldolgozást és az eredményekhez való hozzáférést nehezíti, esetleg akadályozza.
- Nincs megszabott határidő arra, hogy mikor jut el a leletanyag a KÖSZ-től a múzeumokba, ahol majd része lesz a közművelődésnek.
- A folyamatban vannak bizonytalan finanszírozású szakmai munkafázisok.
- A kialakult párhuzamos intézményben rendeletileg nem szabályozott a leletanyag kezelése, a nyilvántartás valamint a kutathatóság és az ellenőrzés!

Mire van szükség?

- A régészeti örökségvédelem és muzeológia terén hiányzó központi rendelkezések meghozatalára – az egységes nemzeti örökség országosan egységes feltételek mellett garantált védelme érdekében (pl. működési struktúra, finanszírozás, alapvető normatívák meghatározása, stb.).
- Az egyoldalúan meghozott, rossz és káros rendeletek visszavonására.
- A szakmai szempontok mellett a lakossági, társadalmi érdekek szintén azt kívánják meg, hogy a leletanyag helyben maradjon, s a helyi azonosságtudat társadalmat összekovácsló ereje legyen.
- Tisztázandók a véletlenül, vagy feltárás során előkerülő régészeti leletek tulajdonlásának, elhelyezésének gondjai
- Be kell vezetni az értékarányos jutalmazást, mely a találót és az ingatlan tulajdonosát azonos mértékben megilleti
- Az illegális leletgyűjtés visszaszorítása
  - Törvényi tiltás, szankcionálás
  - Felvilágosítás, tájékoztatás
  - Őrzés, védelem erősítése:
    - KÖH lelőhely-felügyelet a természetvédelmi felügyelettel együttműködve,
    - felszíni fém- és egyéb leletek szisztematikus begyűjtése múzeumok által,
    - ingatlantulajdonosok bevonása anyagi érdekeltségük megteremtésével,
- Régészeti lelet áruba bocsáthatósága feltételeinek rögzítése:
  - az állami tulajdonjog kimondása (1949) előtti előkerülés,
  - igazolt eredet,
  - bizonyítási kötelezettség az eladónál.
- Meg kell szüntetni az ásatásvezető régészek és az intézmények egyetlen leterheltségét.
- A feltárt leletanyag konzerválásának és leltározásának szűk keresztmetszetét fel lehet számolni:
  - ha a kutathatósághoz, hozzáféréshez és a közzétételhez szükséges minden szakmai munkafázisnak biztosított a finanszírozása,
  - ha a folyamat átlátható, világos és egyértelmű felhatalmazásokkal rendelkező intézményrendszerben valósul meg, mely a teljes folyamatot lefedi,

- ha a folyamat egységes szakmai irányítás alatt történik - az ásatásvezető régész irányító szerepe egészen a közzétételig,
  - ha vannak egységes, számon kérhető szakmai követelmények,
  - ha a folyamat minden eleme - minden résztvevő esetében - ellenőrizhető.
- Meg kell szüntetni az intézményrendszer párhuzamosságait az alábbiak figyelembe vételével:
- szakmai fázisokra épülő, logikus régészeti örökségvédelmi rendszer működtetése, **területi és normatív alapon,**
  - a szakmai színvonal jogszabályban biztosított ellenőrzése minden részvevő esetében és valamennyi munkafázisban (régész szakmai szervezetek közreműködésével).
  - az ásatásvezető régész számára a feltárástól a publikálásig a teljes folyamat végigkísérésére biztosítani kell a lehetőséget.

A szervezők reményüket fejezik ki, hogy a – konferencia nyomán is kitapinthatóvá vált – szakmai megosztottságot okozó hibás jogszabályok megszüntetésével és új, szakmai alapokon nyugvó jogszabályokkal elérhető a 2007 óta mesterségesen megosztott régészeti örökség valóban egységes kezelése, gondozása. Ez előfeltétele annak, hogy az állami- és magánberuházásokhoz kapcsolódó régészeti feltárások gyorsan, hatékonyan és a lehető legnagyobb szakmaisággal történjenek, felszínre hozva közérdekű közkinccseinket.

Megyei Múzeumok Igazgatóságának Szövetsége
 Magyar Régész Szövetség
 Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület
 ICOMOS Régészeti Emlékhelyek Szakbizottsága